

24A

Allmennoffentlighet etter den nye offentlighetsloven av 2006

1. Grunnloven § 100 femte ledd
  - innsynsrett
  - begrensninger i lov

2. Offentlighetsloven av 19. mai 2006
  - utvidelse av innsynsretten
  - mer presise unntak

3. Hovedregelen i § 3 og lovens øvrige system
  - alle kan kreve innsyn
  - hos vedkommende organ
  - saksdokument m.v.
  - regler om opplysningsplikt, taushetsplikt og taushetsrett
  - meroffentlighet (§ 11)

4. Lovens anvendelsesområde (§ 2)
  - stat og kommune
  - andre som treffer vedtak
  - hovedsakelig næringsdrift

5. Dokumentbegrepet (§ 3 jf. §§ 4 og 5)
  - gjenstand for offentlighet (§ 3)
  - saksdokument (§ 4)
  - bestemt sak og saker av bestemt art (§ 28)
  - postjournaler (§ 2)
  - møtekart (§ 16)

6. Når innsynsrett inntreer. Gjennomføring
  - straks saksdokument foreligger, dog § 5
  - gjøres kjent iht. forsvarlig saksbehandling (§ 30 jf. § 8)

7. Unntak for opplysninger undergitt taushetsplikt (§ 13)
  - lov eller i medhold av lov. Instruks
  - bare taushetsbelagte opplysninger
  - samtykke

8. Mulige unntak basert på taushetsrett (§§ 14 flg.)
  - taushetsrett, ikke taushetsplikt
  - skadekriteriet (§§ 15, 20, 21 m.v.)
  - dokument eller opplysning unntatt
  - allment kjente opplysninger
  - interne opplysninger (§ 14, organinterne dokumenter, ett og samme organ, Regjeringen og departementene, kommunene (§16))
  - Uttalelser utenfra (§ 15)
  - Unntak pga opplysningenes innhold (§§ 20-25)

9. Saksbehandling og klage (§§ 28 flg.)
  - fremsettes til organet (§ 28), skriftlig avslag (§ 31), klagerett (§32)

h
f
s
A
-
u

1
A
P
r

19 mai. Nr. 16. 2006

19 mai. Nr. 16. 2006

(utdrag)

19 mai. Nr. 16. 2006

2006

Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova).

Lova er ikkje sett i kraft. Sjå gjeldande lov nr. 69/1970 om offentlighet i forvaltningen (offentlighetsloven).

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Formål

Formålet med lova er å leggje til rette for at offentleg verksemd er open og gjennomskiktig, for slik å styrke informasjons- og ytringsfridommen² den demokratiske deltakinga, rettsryggleiken for den enkelte, tilitten til det offentlege og kontrollen frå ålmenta. Lova skal òg leggje til rette for vidarebruk av offentleg informasjon.³

Ikkje i kraft.

1 Jfr. lov nr. 126/1992 § 6. 2 Jfr. Grl. § 100 og EMK art. 10. 3 Jfr. § 7.

§ 2. Verkeområdet til lova

Lova gjeld for

- a) staten, i fylkeskommunane og kommunane,²
  - b) andre rettssubjekt i saker der det gjer enkeltvedtak³ eller utferdar forskrift,³
  - c) sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har ein eigendel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet, og
  - d) sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røystetret i det øvste organet i rettssubjektet.
- Bokstavane c og d gjeld ikkje rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private. For verksemdar som etter offentleg oppkjøp eller liknande kleim inn under bokstavane c eller d, gjeld lova frå og med fjerde månadskriftet etter den månaden da vilkåra vart oppfylte.

Kongen kan gi forskrift⁴ om at lova ikkje skal gjelde for sjølvstendige rettssubjekt eller for visse dokument hos sjølvstendige rettssubjekt som er omfatta av første ledd bokstavane c eller d, dersom det må rekast som naudvendig ut frå omsynet til arten av verksemda, konkurranse situasjonen eller andre særlige tilhøve. Det same gjeld dersom det gjeld unntak frå innsynsretten for det alt vesentlege av dokumenta til verksemda og særlige tungtveigande omsyn tilseier det. Kongen kan gi forskrift⁴ om at lova heilt eller delvis skal gjelde for sjølvstendige rettssubjekt som er knytte til stat eller kommune utan å oppfylle vilkåra i første ledd bokstav c eller d, eller som er unntakne etter første ledd andre punktum.

Lova gjeld ikkje for Stortinget, Riksrevisjonen,⁵ Stortingets ombudsman for forvaltninga⁶ og andre organ for Stortinget.

Lova gjeld ikkje for gjeremål som domstolane⁷ har etter rettsstellovene⁸ Lova gjeld heller ikkje for gjeremål som andre organ har etter rettsstellovene⁸ i eigenskap av rettsstellorgan. Lova gjeld dessutan ikkje for gjeremål som politiet og påtalemakta har etter straffeprosessloven.⁹ Kongen kan gi forskrifter om kva lover som skal rekast som rettsstellover, og om at enkelte gjeremål etter rettsstellovene likevel skal vere omfatta av lova.

Lova gjeld for Svalbard¹⁰ dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen.

Føresegnene i § 6, § 7 andre ledd, § 8 tredje ledd andre punktum og fjerde og femte ledd og § 30 første ledd tredje punktum og andre ledd gjeld namnvinging av føresegnene i paragrafen her for alle verksemdar som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

Ikkje i kraft.

1 Små. lov nr. 107/1992 og lov 17 juni 1925 nr. 11 § 32. 3 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 (1). 4 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII.

5 Små. lov nr. 5/75 k. lov nr. 21/2004. 6 Jfr. Grl. § 75 l, lov 22 juni 1962 nr. 8 § 9. 7 Jfr. lov 13 aug 1915 nr. 5 (dl.), – jfr. § 18. 8 Sjå lovene nemnde i lov 10 feb 1967 § 4 (1), b. 9 Lov nr. 25/1981 (stpl.). 10 Jfr. lov 17 juni 1925 nr. 11 § 1 (2), § 2 og § 32.

Kapittel 2. Hovudreglane om innsyn

§ 3. Hovudregel

Saksdokument,² journalar³ og liknande register for organet er opne for innsyn dersom ikkje anna følgjer av lov eller forskrift⁴ med heimel i lov. Alle kan krevje⁵ innsyn i saksdokument, journalar og liknande register til organet hos vedkommande organ.⁶

Ikkje i kraft.

1 Små. lov 10 feb 1967 § 18. 2 Sjå § 4 (2). 3 Jfr. § 10. 4 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 5 Jfr. kan. 4. 6 Sjå § 9.

Saksdokument for organet er dokument som er komme inn til eller lagde fram for eit organ, eller ser net sjølv har oppretta, og som gjeld ansvarsområdet eller verksemda til organet. Eit dokument er oppretta n sendt ut av organet. Dersom dette ikkje skjer, skal dokumentet rekast som oppretta når det er ferdigstilte.² Følgjande skal ikkje rekast som saksdokument for organet:

- a) dokument som inngår i bibliotek- eller museumsamling,
- b) dokument som private har overlatt til offentleg arkiv for bevaring,³
- c) dokument som er overlatt til eit organ for offentleggjerding i periodisk skrift som blir gitt ut av organ d) avis, tidsskrift, reklamemateriell og liknande som organet mottok utan at det er knytt til ei bestemt organet, og
- e) dokument som ein medarbeidar i organet har mottoke i annan eigenskap enn som tilsett i organet.

Omgrep et organ femner i lova her om alle verksemdar som lova gjeld for.⁴

Ikkje i kraft.

1 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 (1), f. – Små. lov nr. 32/1989 § 3. 2 Jfr. § 5. 3 Jfr. lov nr. 126/1992 § 16 og § 17. 4 Jfr. § 2.

§ 5. Utsett innsyn

Organet kan fastsette at det i ei bestemt sak først skal vere innsyn frå eit seinare tidspunkt i saksførebui det som følgjer av §§ 3 og 4, såframt det er grunn til å tru at dei dokumenta som ligg føre, gir eit direkte mi: bilete av saka, og at innsyn derfor kan skade klare samfunnsmessige eller private interesser.

For dokument som er utarbeidd av eller til Riksrevisjonen¹, saker som han vurderer å leggje fram for Si sionen har varsla vedkommande organ om at saka er ferdigbehandla, jf. lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksre § 18 andre ledd.

Dersom vesentlege private eller offentlege omsyn tilseier det, kan innsyn i eit dokument utsettast til komme fram til den det vedtjem,² eller hendinga der det skal offentleggjerast, har funne stad.

Ikkje i kraft.

1 Jfr. § 2 (3). 2 Små. lov 10 feb 1967 § 35 (1), b.

§ 6. Forbod mot forskjellsbehandling¹

Ved behandling av saker etter lova her eller i andre tilfelle der det blir gitt tilgang til informasjon, er c høve til noka slags forskjellsbehandling mellom samanhengbare tilfelle eller til å avtale at nokon skal ha ein tilgang til informasjon. At ein førespurnad er sett fram av ei offentlig eller offentlig tilknytt verksemd, § høve til forskjellsbehandling når formålet med førespurnaden ikkje har samanheng med dei offentlege gjere verksemda.

Forbodet i første ledd er ikkje til hinder for at det kan gjerast avtalar om eineret dersom det er naudve å levere ei teneste i ålmenta si interesse. Det skal gjerast ei ny vurdering av grunnvinginga for å gjere slike kvart tredje år. Avtalar om eineret som blir gjorte i medhald av leddet her, skal vere offentlege. Det kan ikkje avtalar om eineret til tilgang til informasjon som ålmenta etter føresegner i lov eller forskrift har eit rettskri få innsyn i.²

Dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen i forskrift,³ gjeld føresegnene i paragrafen her berre for verk som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk av informasjon frå o sektor.⁴

Ikkje i kraft.

1 Jfr. § 2 (6). 2 Sjå § 33 siste ledd. 3 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 4 Jfr. § 30 (1) tredje punktum.

§ 7. Bruk av offentlig informasjon

Informasjon som det er gitt tilgang til etter lova her eller anna lovgiving som gir ålmenta rett til i offentlig verksemd, kan brukast til eitkvart formål dersom ikkje anna lovgiving¹ eller retten til ein tredjepte til hinder for det.

I verksemdar som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk a masjon frå offentlig sektor, skal eventuelle standardisensar om bruk av offentlig informasjon vere tilgjeng digitalt format, og dei må kunne behandlast elektronisk.² Kongen kan i forskrift fastsette at det same skal for verksemdar som ikkje er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidare informasjon frå offentlig sektor.

Ikkje i kraft.

1 Jfr. lov 12 mai 1961 nr. 2 § 27, jfr. § 2. 2 Jfr. § 2 (6).

§ 8. Hovudregel om gratis innsyn

Organet kan berre krevje betaling for innsyn etter denne lova dersom det har heimel i forskrift¹ ette eller tredje ledd.

Kongen kan gi forskrift¹ om betaling for avskrifter, utskrifter eller kopiar. Betalingsssatsane skal vere sli samla inntektene ikkje blir større enn dei faktiske kostnadene ved kopiering og utsending av dokument.

Kongen kan gi forskrift¹ om at det kan krevjast betaling for dokument dersom særlige tilhøve ved a dokumenta eller verksemda gjer det rimeleg. Betalingsssatsane skal fastsetjast slik at dei samla inntektene ikk tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane.²

For verksemdar som fell utanfor lova her, men som er omfatta av anna lovgiving som gir ålmenta ir offentlig verksemd, eller av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk av info: frå offentlig sektor, må dei samla inntektene ved informasjonsutveving³ ikkje overstige den faktiske be:.

for utrekning av satsane og eventuelt om kva faktorar som vil bli lagde til grunn for utrekninga i særlege høve.²

Dersom ikkje anna blir fasisert av Kongen i forskrift,¹ gjeld føresegnene i tredje ledd andre punktum og i fjerde og femte ledd berre for vekksender som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

Ikke i kraft.
1 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 2 Jfr. § 2 (6).

§ 9. Rett til å krevje innsyn i ei samansetting frå databasar

Alle kan krevje innsyn i ei samansetting av opplysningar som er elektronisk lagra i databasane til organet dersom samansettinga kan gjerast med enkle framgangsmåtar.¹

Ikke i kraft.
1 Jfr. § 3.

§ 10. Plikt til å føve journal. Tilgjengelegging av journalar og dokument på Internett

Organet skal føve journal etter reglane i arkivlova med forskrifter.

Kongen kan gi forskrift² om at organ som fører elektronisk journal, skal gjere han allment tilgjengeleg på Internett, og om korleis det skal gjerast.

Organ som er omfatta av lova her, kan gjere dokument allment tilgjengelege på Internett, med unntak for opplysningar som er underlagde teieplikt³ i lov eller i medhald av lov. Kongen kan gi forskrift⁴ om tilgjengelegging av dokument på Internett og om at visse typar personopplysningar, jf. personopplysningsloven⁴ § 2 nr. 1, og dokument som ein tredjeperson har innmaterielle rett⁵ til, ikkje skal gjerast tilgjengelege på denne måten.

Ikke i kraft.
1 Lov nr. 126/1992. 2 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 3 Jfr. § 13. 4 Lov nr. 31/2000. 5 Jfr. lov 12 mai 1961 nr. 2 § 2, 27 og 28 samt kap. 5, lov nr. 15/2003 §§ 9 og 10.

§ 11. Meirinnsyn

Når det er høve til å gjere unntak frå innsyn,¹ skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom omsynet til offentleg innsyn veg tyngre enn behovet for unntak.²

Ikke i kraft.
1 Jfr. §§ 14 flg. 2 Sml. lov 10 feb 1967 § 18 siste ledd.

§ 12. Unntak for resten av dokumenter

Når organet gjer unntak frå innsyn for delar av eit dokument, kan det også gjere unntak for resten av dokumentet dersom

- desse delane alene vil gi eit klart misvisande inntrykk av innhaldet,
- det vil vere unneleg arbeidsrevyande for organet å skilje dei ut, eller
- dei unntakne opplysningane utgjer den vesentlegaste delen av dokumentet.

242

Kapittel 3. Unntak frå innsynsretten

§ 13. Opplysningar som er underlagde teieplikt

Opplysningar som er underlagde teieplikt i lov eller i medhald av lov, er unntakne frå innsyn.²

Føresegnene i forvaltningsloven³ om teieplikt gir sjølvstendige rettsubjekt som er nemnde i § 2 første ledd bokstav c eller d i lova her, høve til å gjere unntak for dokument og opplysningar i same omfang som dei gir forvaltningsorgan del.

Gjeld innsynskravet eit dokument som inneheld opplysningar som er underlagde teieplikt, og denne plikten fell bort dersom den som har krav på lysnads samtykkjer, skal innsynskravet saman med ei eventuell grunnleggving på oppmoding leggast fram for vedkommande med ein høveleg frist til å svare.⁴ Svarar vedkommande ikkje, skal dette rekrast som nekting av samtykke.

Ikke i kraft.
1 Jfr. lov 10 feb 1967 § 13 og §§ 13 a flg., lov 22 mai 1902 nr. 10 (str.) § 121, vml. §§ 204 flg. (oppn.), vtl. kap. 4. 2 Jfr. § 31. 3 Lov 10 feb 1967. 4 Jfr. § 32 (2).

§ 14. Dokument utarbeidd for eiga saksførebuing (organinterne dokumenter)¹

Eit organ kan² gjere unntak frå innsyn for dokument³ som organet har utarbeidd for si eiga interne saksførebuing.

Første ledd gjeld ikkje:

- dokument⁴ eller del av dokument som inneheld den endelege avgjerda til organet i ei sak,
- generelle retningslinjer for saksbehandlinga til organet,
- føredrag til saker som er avgjorde av Kongen i statsråd, og
- presedenskort og liknande, men ikkje dersom kortet gjevgr organinterne vurderingar.

Kongen kan gi forskrift⁵ om at det ikkje skal kunne gjerast unntak etter første ledd i paragrafen her for bestemte dokument i bestemte statlege eller statleg tilknytte organ.

Ikke i kraft.
1 Sml. lov 10 feb 1967 § 18 a. 2 Sja § 11 og § 16. 3 Sja § 4. 4 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII.

§ 15. Dokument imhenta utanfrå for den interne saksførebuinga

Når det er nødvendig for å sikre forsvarene interne avgjerdprosesser, kan² organet gjere unntak frå innsyn for dokument som organet har imhenta frå eit underordna organ til bruk i den interne saksførebuinga si. Det same

Unntaka i paragrafen her gjeld tilsvarande for dokument om innhenting av dokument som er nemnde i og andre ledd, og innkallingar til og referat frå møte mellom overordna og underordna organ, mellom depart og mellom eit organ og nokon som gir råd eller vurderingar som er nemnde i andre ledd.

Paragrafen her gjeld ikkje for dokument som blir imhenta som ledd i allmenn høyring i ei sak.³

Ikke i kraft.
1 Sml. lov 10 feb 1967 § 18b. 2 Sja § 11 og § 16. 3 Jfr. lov 10 feb 1967 § 37.

§ 16. Innsyn i interne dokument hos kommunane og fylkeskommunane¹

Unntaka i §§ 14 og 15 gjeld ikkje:

- sakstramlegg med vedlegg til eit kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalt organ,²
- sakliste til møte i folkevalde organ i kommunar og fylkeskommunar,²
- dokument frå eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutval, revisjonsorgan og klagenemnder, dokument i saker der ei kommunal eller fylkeskommunal eining opptrer som ekstem part i høve til ei ann eining,
- dokument i saker der ei kommunal eller fylkeskommunal eining opptrer som ekstem part i høve til ei ann eining.

§ 14 gjeld likevel for dokument som blir utveksla mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutv sekretariatet til utval.

Unntaket i § 14 gjeld ikkje for dokument frå eller til eit kommunalt eller fylkeskommunalt særlovorgan eit kommunalt eller fylkeskommunalt føretak etter kommuneloven kapittel 11.

Unntaket i § 14 gjeld heller ikkje for dokument frå eller til ei kommunal eller fylkeskommunal eining på o der einingane har sjølvstendig avgjerdret. Unntaket i § 14 gjeld likevel for dokument i saker der administr sjeten eller kommanderadet gjennomfører kontrolltiltak overfor ei eining, og for utkast til vedtak og innstillinga blir lagde fram for administrasjonssjeten eller kommanderadet før det blir gjort vedtak, eller før ei innstilling bli fram for eit folkevalt organ. Unntaket i § 14 gjeld også for merknader frå administrasjonssjeten eller kommuna til slike utkast som er nemnde i førte punktum.

Ikke i kraft.
1 Sml. lov 10 feb 1967 § 18d. 2 Jfr. lov nr. 107/1992.

§ 17. Unntak for visse dokument som gjeld Det Kongelige Hof

Det kan¹ gjerast unntak frå innsyn for dokument som gjeld talar som medlemmer av kongehuset skal eller har halde, og for dokument som gjeld reiseprogram for medlemmer av kongehuset. Dette gjeld likevel for den endelige talen etter at han er offentleg framført, og heller ikkje for dokument som gjeld reiseprogram at reisa er gjennomført eller reiseprogrammet er offentleggjort.

Ikke i kraft.
1 Sja § 11.

§ 18. Unntak for rettsakskadokument

Det kan¹ gjerast unntak frå innsyn for dokument som eit organ har utarbeidd eller mottoke som part i ei re for norsk domstol.²

Ikke i kraft.
1 Sja § 11. 2 Jfr. § 2 (4).

§ 19. Unntak for dokument som blir utveksla under konsulasjonar med Sameininger m.m.

Det kan¹ gjerast unntak frå innsyn for dokument som blir utveksla mellom statlege organ og Sameining samiske organisasjonar som ledd i konsulasjonar i samsvar med ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stamm i sjølvstendige statar artikkel 6. Dette gjeld ikkje dokument som blir utveksla som ledd i allmenn høyring i ei ikkje i kraft.
1 Sja § 11. 2 Jfr. Gr. § 110 a og lov nr. 56/1987. 3 Jfr. § 15 (4) og lov 10 feb 1967 § 37.

§ 20. Unntak av omsyn til Noregs utanrikspolitiske interesser¹

Det kan² gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av omsyn til Noregs utanrikspol interesser dersom:

- det følgjer av folkerettslege reglar at Noreg har plikt til å nekte innsyn i opplysningane,
- opplysningane er mottokne under føresehad av eller det følgjer av fast praksis at dei ikkje skal offentleg eller
- opplysningane gjeld norske forhandlingsposisjonar, forhandlingsstrategiar eller liknande og forhandlingane er avslutta. Etter at forhandlingane er avslutta, kan det framleis gjerast unntak for slike opplysningar d det er grunn til å tru at det vil bli teke opp igjen forhandlingar om den same saka.

Opplysningar i offisielle dokument som blir utveksla mellom Noreg og ein mellomstatleg organisasjon i som gjeld internasjonal normutvikling som kan få verkad for norsk rett,³ kan det gjerast unntak for etter ledd bokstav b berre dersom det er påkravd av omsyn til tungvegande utanrikspolitiske interesser. Det same opplysningar om norske forhandlingsposisjonar etter at posisjonane er lagde fram i forhandlingane.

I andre høve enn dei som er nemnde i første og andre ledd, kan det gjerast unntak frå innsyn for opplys når det er påkravd av særleg tungvegande utanrikspolitiske interesser.

Ikke i kraft.
1 Sml. lov 10 feb 1967 § 19 (1), a. 2 Sja § 11. 3 Jfr. m.a. lov nr. 109/1992.

§ 21. Unntak av omsyn til nasjonale forsvars- og trygginginteresser

Det kan¹ gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av nasjonale tryggingomsyn forsvaret av landet.²

budsjett saker. Det same gjeld for opplysningar om førebelse budsjettarmer fastsette av regjering eller departement i dokument frå underleggjande organ og etatar, og frå Det Kongelige Hof, Domstoladministrasjonen² og Sametinget.³ Ikke i kraft.

1 Sjø § 11. 2 Jfr. dl. kap. 1 A. 3 Jfr. lov nr. 56/1987.

§ 23. Umtak av omsyn til dei offentlege sin forhandlingsposisjon m.m.
Det kan! gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av omsyn til ei forsvarleg gjennomføring av økonomi-, lønns-, eller personalforvaltninga til organet.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for opplysningar som gjeld forhandlingar om rammeavtalar med handbraks-, fiskeri- og reindriftsorganisasjonane når det er påkravd av omsyn til ei forsvarleg gjennomføring av forhandlingane. Det kan! gjerast unntak frå innsyn for tilbod og protokoll etter regelverk som er gitt i medhald av lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlege innkjøp, til valet av leverandør er gjort.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for dokument som gjeld selskap der staten eller ein kommune eller fylkeskommune har eigarinteresser, og som blir behandla av vedkommande organ som eigar, dersom selskapet ikkje er omfatta av verkeområdet for lova her².

Ikke i kraft.
1 Sjø § 11. 2 Jfr. § 2.

§ 24. Umtak for kontroll- og reguleringsstiltak, dokument om lovbrøt og opplysningar som kan lette gjennomføringa av lovbrøt m.m.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd fordi innsyn ville motverke offentlege kontroll- eller reguleringsstiltak eller andre pålegg eller forbod, eller føre til fare for at dei ikkje kan gjennomførast. Det kan! gjerast unntak frå innsyn for melding, tips eller liknande dokument om lovbrøt frå private. Andre dokument om lovbrøt, blant anna melding og tips frå offentlege organ, kan! det gjerast unntak frå innsyn for innli saka er avgjort.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når unntak er påkravd fordi innsyn ville lette gjennomføringa av straffbare handlingar. Det same gjeld opplysningar der unntak er påkravd fordi innsyn ville utsetje enkeltpersonar for fare, eller lette gjennomføringa av handlingar som kan skade delar av miljøet som er særleg utsette, eller som er trua av utrydding.²

Ikke i kraft.
1 Sjø § 11. 2 Jfr. Gl. § 110 b, sml. lov nr. 31/2003.

§ 25. Umtak for tilsetjings saker m.m.
Det kan! gjerast unntak frå innsyn for dokument i sak om tilsetjing eller forfremjing i offentleg teneste.

Umtaket i første ledd gjeld ikkje søkjarlister. Organet skal snarast etter at søknadsfristen er gått ut, setje opp ei søkjarliste som skal innehalde namn, alder, stilling eller yrkestittel og bustad- eller arbeidskommune for kvar søker. Det kan likevel gjerast unntak frå innsyn for opplysningar om ein søker dersom vedkommande sjølv ber om det. Ved vurdering av om ei slik oppmoding skal takast til følgje, skal det leggjast vekt på om det knyter seg særleg offentleg interesse til stillinga. I utlysninga skal det gjerast oppmerksom på at opplysningar om søkeren ikkje blir teke til følgje, skal søkeren varslast om dette. Det skal gå fram av søkerlista kor mange søkerar det har vore til stillinga, og kva kjønn dei har.

Umtaket i første ledd gjeld ikkje nominasjonsvedtak og røysteresultat ved utnemning av biskop.²

Ikke i kraft.
1 Sjø § 11. – Sml. dl. § 55i. 2 Jfr. lov nr. 31/1996 § 38.

§ 26. Umtak for eksamenssvar og karakterar m.m.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for svar til eksamen eller liknande prøve og innleverte utkast til konkurranse eller liknande. Det same gjeld utbyrander oppgåver innli vedkommande eksamen eller prøve er holden eller vedkommande konkurranse er lyst ut. Det kan dessutan gjerast unntak frå innsyn for karakterar og vitnemål frå utdanning.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for opplysningar om kven som skal få ein pris, eit heidersteikn eller liknande innli tildelinga er gjort. For opplysningar om kven som har vore vurdert for ein pris, eit heidersteikn eller liknande gjeld dette også etter tildelinga.

Det kan! gjerast unntak frå innsyn for personblate² som er teke inn i eit persongregister.³ Det same gjeld opplysningar som er innhenta ved vedvarande eller regelmessig gjeneknen personovervaking.⁴

Ikke i kraft.
1 Sjø § 11. 2 Sml. lov 12 mai 1961 nr. 2 § 45c, jfr. § 27. 3 Sml. lov nr. 31/2000 § 2 nr. 3. 4 Jfr. lov nr. 31/2000 kap. VII.

§ 27. Forskriftsheimel

Kongen kan i forskrift! fastsetje at det kan gjerast unntak frå innsyn for journalar og alle dokument på saksområde der det kan eller skal gjerast unntak frå innsyn for det alt vesenlege av dokumenta. Slik forskrift kan berte fastsetjast når særleg tungtvegande grunnar taler for det.

Kongen kan i forskrift! fastsetje at det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument i arkivdepot når det er påkravd av arkivtekniske omsyn.²

Ikke i kraft.
1 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 2 Jfr. lov nr. 126/1992.

Kapittel 4. Saksbehandling og klage

§ 29. Kva organ skal avgjere innsynskravet m.v.
Eit organ som motek eit innsynskrav, skal vurdere kravet konkret og sjølvstendig. Kravet skal avgjerast ugrunna opphald.²

Kongen kan i forskrift³ gi reglar om kva organ som på dei forskjellige saksområda skal ta avgjerd etter para her.

1 Jfr. § 31. 2 Sjø § 32 (2). 3 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII.
Ikke i kraft.

§ 30. Korleis organet skal gi innsyn

Organet fastset ut frå omsynet til forsvarleg saksbehandling korleis eit dokument skal gjerast kjent. D krevjast papirkopi eller elektronisk kopi av dokumentet.¹ Hos verskender som er omfatta av EØS-avtalen vedle m. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, og hos andre verskender der fastsett av Kongen i forskrift² gjeld retten til kopi alle eksisterande format og språkversjonar.³ Retten til kopi ikkje format eller versjonar av eit dokument som er allment tilgjengelege. Kongen kan gi forskrift² om at ret elektronisk kopi ikkje skal gjelde for dokument som ein tredjeperson har innmaterielle rettar⁴ til, og for dok der det er påkravd av arkivtekniske omsyn.

Når verskender som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk informasjon frå offentleg sektor, gir innsyn i informasjon som det knyter seg immaterielle rettar til, skal or dersom det har kjennskap til det, opplyse om kven som er innehavar av rettane, eller kva lisensshavar organet h informasjonen frå. Dette gjeld likevel ikkje når det er klart nødvendig å gi slike opplysningar. Kongen kan få i forskrift² at føresegnene i leddet her også skal gjelde for verskender som ikkje er omfatta av EØS-avtalen ve XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF).

Ikke i kraft.
1 Sml. lov 10 feb 1967 § 20 (2). 2 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 3 Jfr. § 6 siste ledd. 4 Jfr. a. lov 12 mai 1961 nr. 2, 15/2003.

§ 31. Avslag og grunngeving

Avslaget på innsynskrav skal vere skriftleg. I Organet skal alltid vise til den føresegnena som gir grunnla avslaget, og til kva ledd, bokstav eller nummer i føresegnena som er brukt. Dersom § 13 er grunnlag for avslaget organet også vise til føresegnena som pålegg telepblitt. Bygget avslaget på forskrift, må organet opplyse om det kva punkt i forskrifta avslaget bygget på. Avslaget skal også opplyse om høvet til å klage og om klagefrister der hovudomsyna som har vore avgjerande for avslaget, skal nemmast. Organet skal gi skriftleg grunngeving² for av råd og seinast innan ti arbeidsdagar etter at kravet vart motteke.

Ikke i kraft.
1 Jfr. lov 10 feb 1967 § 23. 2 Jfr. § 32. 3 Sml. lov 10 feb 1967 §§ 24 og 25.

§ 32. Klage

Avgjerdar etter denne lova kan påklagast til det forvaltningsorganet som er nærmast overordna det forvaln organet som har gjort vedtaket. Avgjerdar om å gi innsyn kan likevel ikkje påklagast. Fylkesnamnen er klagen for vedtak i kommunalt eller fylkeskommunalt organ. I Kongen kan gi forskrift² om kva organ som skal vere k instans for avgjerdar tekne av statlege organ. Kongen kan også gi forskrift² om kva organ som skal vere klagenin fra eit departement, skal departementet opplyse klagen om at retten til å klage til Siviltvoldsmannen ikkje for avgjerdar gjorde av Kongen i statsråd.³

Dersom den som har kravd innsyn, ikkje har fått svar innan fem arbeidsdagar etter at organet motok kr skal dette reknast som eit avslag som kan påklagast etter første ledd. Dette gjeld likevel ikkje når Kongen i sta er klageorgan. Regelen i første punktum gjeld heller ikkje i slike tilfelle som fell inn under § 13 tredje ledd, o spørsmål om nedgradering må leggast fram for eit anna organ.

Klaga skal førebust og avgjerast utan ugrunna opphald. Elles gjeld reglane i forvaltningslover⁴ kapittel 1 langd dei passar.

Vedtaket til klageinstansen er særleg tvangsgrunnlag eller tvangsfyllrtdelsesloven⁵ kapittel 13 overfor i munar og fylkeskommunar¹ og rettsutskjet som er omfatta av § 2 første ledd bokstavane b til d.

Ikke i kraft.
1 Jfr. lov nr. 107/1992. 2 Jfr. lov 10 feb 1967 § 2 og kap. VII. 3 Jfr. lov 22 juni 1962 nr. 8 § 4 (1), b. 4 Lov 10 feb 1967, 86/1992 (tvangsl.).

§ 33. Nærkefjing og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Frå same tid blir lov 19. juni 1970 nr. 69 om offentlighet i forvaltni oppheva.

For rettsutskjet som blir omfatta av lova etter § 2 første ledd bokstav c eller d, gjeld innsynsretten og p til å føre journal berre for dokument som er komme inn til eller oppretta av rettsutskjetet etter at lova her tek gjelde.

Avtalar om eineret til tilgang til informasjon som eksisterer når lova tek til å gjelde, og som ikkje oppf. vilkåra i § 6 andre ledd, skal opplyvte når avtalen går ut, men likevel seinast den 31. desember 2008.

30 Omgjøring uten klage

- 30.1 Hva innebærer slik omgjøring?
- 30.2 Hva kan omgjøres?
- 30.3 Kort om omgjøringsadgangen

31 Følger av brudd på saksbehandlingsreglene

- 31.1 Ugyldighet
  - 31.1.1 Hva betyr ugyldighet?
  - 31.1.2 Hvilke feil fører til ugyldighet?
  - 31.1.3 Følgene av ugyldighet
- 31.2 Andre sanksjoner

32 Kort om ugyldighet ved annet enn saksbehandlingsfeil

- 32.1 Feil juss: Lovhjemmel mangler - legalitetsprinsippet
- 32.2 Feil juss: Vedtak i strid med loven - lex superiorprinsippet
- 32.3 Feil faktum. Vedtaket bygger på feil faktum

33 ERSTATNINGSPLIKT

- Hjemmel: Arbeidsgiveransvar, skl. §2-1. (Se side 25A)
- Her: Bare ugyldighetstilfellene
- Vilkår for erstatning:
- Erstatningsmessig tap for skadelidte, skl. §§ 3-1 og 4-1 samt ev. §§ 3-2 og 3-5
- Adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og tapet, skl. § 2-1 ("voldes"), jf. Rt. 1995 s. 781 hvor Trondheim kommune ble frifunnet pga. manglende årsakssammenheng
- Ansvarsgrunnlag, skl. §2-1 krever forsettlig eller uaktsom adferd, men det er uavklart i teori og praksis om objektivt ansvar gjelder når det er tale om ugyldige forvaltningsvedtak. I Rt. 1933 s. 548 (Raadhusospitset), Rt. 1951 s. 19 ("Mortvedt") m.fl. var ugyldighet trolig tilstrekkelig
- Også de konkrete vilkår i §2-1 ellers må være oppfylt (i arbeidstiden på arbeidssstedet, ikke uten for det påregnelige for arbeidsgiveren m.v.)

34. DOMSTOLENES PRØVELSE AV LOVMESSIGHETEN AV FVL. VEDTAK

- Hjemmel
- Hensyn
- Gjeldende rett
  - Hva er gjenstand for prøvelse? "Vedtaket"
  - Hvordan kommer sakene for domstolene?
    - Aktivt/Passivt
  - Hvilke sider av saken kan prøves?
  - Feil faktum
  - Feil saksbehandling
  - Feil rettsanvendelse
  - Fritt skjønn
  - Myndighetsmisbruk
    - utenforliggende hensyn (Rt. 1933 s. 548 Raadhusospitset)
    - Usaklig/Urimelig forskjellsbehandling (Rt. 1956 s. 29 Drosjesøknaden)
    - Sterkt urimelig resultat (Rt. 1951 s. 19 Mortvedt)

25A

Arbeidsgiveransvaret iht. Skades-
erstatningsloven 13/6-1969 nr. 26
kap. 2

Kapittel 2. Det offentliges og andre arbeidsgiveres ansvar m.v.

§ 2-1. (arbeidsgivers ansvar for arbeidstaker.)¹

1. Arbeidsgiver svarer for skade som voldes forsettlig eller uaktsomt under arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, idet hensyn tas til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt. Ansvaret omfatter ikke skade som skyldes at arbeidstakeren går utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet.

2. Med arbeidsgiver menes her det offentlige og enhver annen som i eller utenfor ervervsvirksomhet har noen i sin tjeneste.

3. Med arbeidstaker menes enhver som gjør arbeid eller utfører verv i arbeidsgivers tjeneste, unntatt verv som tillitsvalgt i annet foretak. Like med arbeidstaker regnes ombud i offentlig virksomhet, befal og menige under militærtjeneste og andre under pålagt tjenestegjøring for det offentlige,² samt innsatte, pasienter e.l. som deltar i arbeidsvirksomhet i kriminalomsorgens anstalter, i helseinstitusjoner e.l.

4. Om pasientskadeerstatning gjelder pasientskadeloven.³

Endret ved lover nr. 44/1997, nr. 53/2001, nr. 45/2003.

¹ Jfr. lov nr. 59/1989 § 24 og sjøl. § 151. ² Jfr. lov 19 mars 1965 nr. 3 kap. III. ³ Lov nr. 53/2001.

§ 2-2. (lemping av arbeidsgiverens ansvar.)

1. Arbeidsgiverens ansvar kan lempes etter § 5-2.

2. Ansvaret kan dessuten lempes dersom skaden beror på vedtak av offentlig myndighet og skadelidte uten rimelig grunn har latt være å forsøke å få endret vedtaket.¹

Endret ved lover nr. 1/1976, nr. 81/1985.

¹ Jfr. lov 10 feb 1967 kap. VI.

§ 2-3. (lemping av arbeidstakers ansvar.)

1. Den som er blitt ansvarlig for arbeidstaker etter § 2-1, kan kreve dekning av ham for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist adferd, økonomisk evne, arbeidstakerens stilling og forholdene for øvrig.¹

2. Arbeidstakers ansvar overfor skadelidte kan lempes når forhold som nevnt i nr. 1 gjør det rimelig, og det finnes forsvarlig også under hensyn til skadelidte.² Arbeidstaker som selv erstatter skaden, kan kreve tilbake det arbeidsgiveren bør bære etter nr. 1.¹

3. Regelen i nr. 1 gjelder tilsvarende dersom arbeidsgiver gjør krav gjeldende mot arbeidstaker som i hær tjeneste har påført ham skade.²

¹ Jfr. § 5-3 nr. 2. ² Jfr. § 5-2.

26

35. OMBUDSMANNSKLAGE

(Se side 26A-26B)

- ombudsmannsloven 22. juni 1962 nr. 8
- formålet, § 3
- velges og instrueres av Stortinget, §§ 1 og 2
- arbeidsområde: "den offentlige forvaltning", § 4
- uttalelser, § 10
- innberetning om mangler ved lovverk etc. § 11
- saksbehandling, §§ 5-9
  - klage, § 6 jf. § 5
  - eget tiltak, § 5
  - krav på opplysninger (§7) og adgang til kontorer m.v. (§ 8)
  - taushetsplikt, § 9
- *Walding til Stortinget, § 12*

Lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

Se Grl. § 75 l.

§ 1. Valg av ombudsmann.

Etter hvert stortingsvalg¹ velger Stortinget² en ombudsmann for forvaltningen, Sivilombudsmannen. gjelder for 4 år fra 1 januar året etter stortingsvalget.

Ombudsmannen må fylle vilkårene for å være høyesterettsdommer.³ Han må ikke være medlem av Stor Hvis ombudsmannen dør eller blir ute av stand til å utføre sitt verv velger Stortinget en ny ombudsmann den gjenværende del av tjenestetiden. Det samme gjelder dersom ombudsmannen sier fra seg vervet eller St med et flertall på minst to tredjedeler av de avgitte stemmer beslutter å frata ham vervet.

Er Ombudsmannen på grunn av sykdom eller av andre grunner midlertidig forhindret fra å utføre si kan Stortinget velge en stedfortreder⁵ til å gjøre tjeneste så lenge fraværet varer. Ved fravær inntil 3 måneder Ombudsmannen bemyndige kontorsjefen til å gjøre tjeneste som stedfortreder.

Finner Stortingets presidentskap at ombudsmannen bør anses som inhabil⁶ ved behandlingen av en sak, det en setteombudsmann til å behandle saken.

Endret ved lover nr. 1/1980, nr. 72/1991.

1 Se Grl. § 54, jfr. lov nr. 57/2002 § 9-1 (1). 2 Se Grl. § 49, jfr. § 67. 3 Jfr. Grl. § 91 og § 92, dl. § 53 og § 54. 4 Jfr. Grl. § 6: samt lov nr. 57/2002 § 11-9. 5 Jfr. § 13. 6 Jfr. dl. §§ 106 flg.

§ 2. Instruks.

Stortinget fastsetter alminnelig instruks for Ombudsmannens virksomhet.¹ For øvrig utfører Ombudsmann sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget.²

§ 3. Formål.

Som Stortingets tillitsmann skal ombudsmannen på den måte som fastsatt i denne lov og i hans instruks, søke å

sikre¹ at det i den offentlige forvaltning² ikke øves urett mot den enkelte borger³ og bidra til at offentlig forvaltning respekterer og sikrer menneskerettighetene.⁴

Endret ved lover nr. 1/1980, nr. 3/2004, nr. 82/2007 (i kraft 1 juli 2007).

1 Jfr. § 11. 2 Se § 4. 3 Jfr. § 5 og § 6. 4 Jfr. Grl. § 110c og lov nr. 30/1999.

§ 4. Arbeidsområde.

Ombudsmannens arbeidsområde omfatter den offentlige forvaltning,¹ og alle som virker i dens tjeneste. Hans arbeidsområde omfatter likevel ikke:

- a) forhold som Stortinget² eller Odelstinget³ har tatt standpunkt til,
- b) avgjørelser truffet i statsråd,⁴
- c) domstolens⁵ virksomhet,
- d) Riksrevisjonens⁶ virksomhet,
- e) saker som etter Stortingets bestemmelse hører under Ombudsmannnemnda eller Ombudsmannen for Forsvaret og Ombudsmannnemnda eller Ombudsmannen for sivile tjenestepliktige,
- f) avgjørelser som etter bestemmelse i lov bare kan treffes av kommunestyret eller fylkestinget selv,⁷ med mindre avgjørelse er truffet av formannskapet, fylkesutvalget, et fast utvalg, kommunerådet eller fylkesrådet etter lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner § 13. Avgjørelse som her nevnt kan Ombudsmannen likevel ta opp til undersøkelse av eget tiltak når han finner at hensynet til rettsikkerheten eller andre særlige grunner tilster det.

Stortinget kan i Ombudsmannens instruks⁸ fastsette:

- a) om en bestemt offentlig institusjon eller virksomhet skal anses for å være offentlig forvaltning eller en del av statens, kommunenes eller fylkeskommunenes tjeneste etter denne lov,
- b) at visse deler av et offentlig organs eller en offentlig institusjons virksomhet skal falle utenfor Ombudsmannens arbeidsområde,

Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 1, nr. 1/1980, nr. 63/1980, nr. 85/1993, nr. 13/1996.

1 Jfr. lov 10 feb 1967 § 1. 2 Se Grl. § 49 jfr. § 67. 3 Se Grl. § 49 jfr. § 73 (1). 4 Jfr. Grl. § 12 og § 13. - Jfr. lov nr. 16/2006 § 32 (1) siste punktum. 5 Se dl. § 1 og § 2. Se tvangsl. § 2-8 jfr. § 5-16, jfr. Stortingets instruks (se § 2 her) § 2 (2). 6 Jfr. Grl. § 75 k, lov nr. 21/2004. 7 Se lover nr. 77/1985 § 8 og § 12-1, nr. 87/1992 § 5 (2) og nr. 107/1992 § 6 og de bestemmelser det er vist til i noten der. 8 Jfr. § 2.

§ 5. Grunnlag for arbeidet.

Ombudsmannen kan ta saker opp til behandling enten etter klage¹ eller av eget tiltak.

Endret ved lov nr. 1/1980.

1 Se § 6.

§ 6. Nærmere om klage og klagefrist.

Enhver som mener å ha vært utsatt for urett¹ fra den offentlige forvaltnings side,² kan klage til Ombudsmannen.³

Den som er fratatt sin personlige frihet har rett til å klage til Ombudsmannen i lukket brev.⁴

Klagen skal være navngitt og må være satt fram innen⁵ 1 år etter at den tjenestehandling eller det forhold det klages over ble foretatt eller opphørte. Har klageren brakt saken inn for høyere forvaltningsorgan,⁶ regnes fristen fra det tidspunkt denne myndighet treffer sin avgjørelse.

Ombudsmannen avgjør om en klage gir tilstrekkelig grunn til behandling.

Endret ved lov nr. 1/1980.

1 Se § 3. 2 Se § 4. 3 Sml. lov 10 feb 1967 § 2 (1), e, og § 28. 4 Jfr. lover nr. 62/1999 § 4-5 (3) og nr. 21/2001 § 30. 5 Jfr. lov 10 feb 1967 § 30. 6 Jfr. lov 10 feb 1967 § 28.

§ 7. Rett til å få opplysninger.

Ombudsmannen kan hos offentlige tjenestemenn og hos alle andre som virker i forvaltningens tjeneste, kreve de opplysninger han trenger for å kunne utføre sitt verv. I samme utstrekning kan han kreve fremlagt protokoller og andre dokumenter.

Reglene i tvisteloven¹ kapittel 22, med unntak for §§ 22-2, 22-6 og 22-7, får tilsvarende anvendelse for Ombudsmannens rett til å kreve opplysninger.

Ombudsmannen kan kreve bevisopptak ved domstolene etter reglene i domstolsloven² § 43 annet ledd. Rettsmøtene³ er ikke offentlige.⁴

Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 1, nr. 1/1980, nr. 90/2005 (i kraft 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88).

1 Lov nr. 90/2005 (tvl.). 2 Lov 13 aug 1915 nr. 5 (dl.). 3 Jfr. dl. § 122. 4 Jfr. dl. § 124.

§ 8. Adgang til forvaltningens kontorer.

Ombudsmannen har adgang til tjenestesteder, kontorer og andre lokaler for ethvert forvaltningsorgan og enhver virksomhet som går inn under hans arbeidsområde.¹

Endret ved lov nr. 1/1980.

1 Se § 4. - Jfr. § 7. Se lov 10 feb 1967 § 13 b (1) nr. 4.

§ 9. Dokumentoffentlighet og taushetsplikt

Ombudsmannens saksdokumenter er offentlige.¹ Ombudsmannen avgjør med endelig virkning om et dokument helt eller delvis skal unntas fra offentlighet. Nærmere regler, herunder om adgangen til å unnta dokumenter fra offentlighet, gis i ombudsmannens instruks.²

Ombudsmannen har taushetsplikt³ med omsyn til opplysninger han får i sin tjeneste om forhold av personlig karakter.⁴ Taushetsplikten gjelder også opplysninger om drifts- eller forretningshemmeligheter.⁵ Taushetsplikten varer ved også etter ombudsmannens fratreden. Den samme taushetsplikt påhviler hans personale.³

Endret ved lover nr. 1/1980, nr. 74/2000.

1 Sml. lover 10 feb 1967 § 18 flg., nr. 69/1970 § 1 siste ledd siste punktum, § 2, § 5 og § 6, nr. 16/2006 § 2 (3) og § 3. 2 Jfr. lov nr. 69/1970

26B

Ombudsmannen kan påpeke at det er gjort feil³ eller utvist forsømmelig forhold i den offentlige forvaltning. Om han finner tilstrekkelig grunn til det, kan han meddele påtalemyndigheten⁴ eller tilsetningsmyndigheten i saken. Mener i den anledning bør foretas overfor vedkommende tjenestemann. Kommer Ombudsmannen til at en slik påtale må anses ugyldig⁵ eller klart urimelig, eller klart strid mot god forvaltningspraksis, kan han gi uttrykk for sin mening. Mener Ombudsmannen at det knytter seg begrunnet tvil til forhold av betydning i saken, kan han gjøre vedkommende forvaltningsorgan oppmerksom på det.

Finner ombudsmannen at det foreligger forhold som kan medføre erstatningsansvar, kan han etter omstendighetene gi uttrykk for at det bør ytes erstatning.⁶

Ombudsmannen kan la saken bero med retting av feilen eller med den forklaring som gis.

Ombudsmannen skal gi klageren og den eller dem saken angår⁷ underretning om resultatet av sin behandling av saken. Han kan også gi overordnet forvaltningsorgan slik underretning.

Ombudsmannen avgjør selv om, og i tilfelle i hvilken form, han skal gi offentligheten meddelelse om behandlingen av en sak.⁸

Endret ved lov nr. 1/1980.

¹ Se lov 22 mai 1902 nr. 10 (strl.) § 253 nr. 3, c jfr. § 249 nr. 3. ² Se § 4. ³ Jfr. lov 10 feb 1967 § 41. ⁴ Se strpl. kap. 6, lov 10 feb 1967 § 35. – Se lov nr. 35/1980 § 19 nr. 3. ⁵ Jfr. lov nr. 26/1969 § 4-1. ⁶ Sml. lov 10 feb 1967 § 2 (1), e. ⁷ Se § 12.

§ 11. Innberetning om mangler i lovverk og praksis.

Blir Ombudsmannen oppmerksom på mangler ved lover, administrative forskrifter eller administrative handlinger kan han gi vedkommende departement underretning om det.

Endret ved lov nr. 1/1980.

§ 12. Melding til Stortinget.

Ombudsmannen skal gi Stortinget årlig melding om sin virksomhet. Meldingen trykkes og offentliggjøres.

Får Ombudsmannen kjennskap til forsømmelse eller feil av større betydning eller rekkevidde, kan han gi Stortinget og vedkommende forvaltningsorgan særskilt melding.

Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 1, nr. 1/1980.

¹ Se § 9 (2). – Jfr. lov 22 mai 1902 nr. 10 (strl.) § 253 nr. 3, c, jfr. § 249 nr. 3.

§ 13. Lønn, pensjon, andre gjøremål.

Ombudsmannens lønn fastsettes av Stortinget eller den det gir fullmakt. Det samme gjelder godtgjørelse til stedfortreder som oppnevnes etter § 1 fjerde ledd første punktum. Godtgjørelse til stedfortreder antatt etter § 1 annet punktum kan fastsettes av Stortingets presidentskap. Ombudsmannens pensjon fastsettes ved lov.

Ombudsmannen må ikke uten samtykke av Stortinget eller den det gir fullmakt ha annen stilling eller annen virksomhet.

Endret ved lover nr. 1/1980, nr. 56/2002.

¹ Jfr. lov 6 mai 1966 (ikke inntatt i Norges Lovver).

§ 14. Personalet.

Personalet ved Ombudsmannens kontor tilsettes av Stortingets presidentskap etter Ombudsmannens innstilling eller i henhold til Presidentskapets bestemmelse av et tilsetningsråd. Midlertidige tilsetninger for inntil 6 måneder foretas av Ombudsmannen.

Presidentskapet gir nærmere regler om fremgangsmåte ved tilsetning og om rådets sammensetning. Permitteringer fastsettes på samme måte som for Stortingets personale.

Endret ved lov nr. 1/1980.

§ 15.

- 1. Denne lov trer i kraft 1 oktober 1962. – – –
- 2. – – –

Forskrifter

§ 2 STV 1980-02-19 9862

Instruks for Stortingets ombudsman for forvaltningen. Endret ved vedtak 22 okt 1996 nr. 1712, 2 des 2003 nr. 1898, 12 juni 2007 nr. 1101.

§ 9 STV 2003-01-01 4290

Orientering om Sivilombudsmannens oppgaver og virksomhet. Orientering om oppgaver sendt til Sivilombudsmannen.

Forvaltningsrett – teorioppgave og praktikumsoppgave

Deloppgave - teori: Forvaltningslovens begrep "enkeltvedtak".
(deloppgave 4. avd. våren 1986)

Praktikumsoppgave:

KONTORMØBLER TIL SOSIALRÅDMANNENS KONTOR

Inhabilitet

Cand.jur. Hansen er ansatt i den nyopprettede stillingen som sosialrådmann i Storeby. Til hans kontor må det kjøpes inn møbler – herunder to skrivebord, konferansebord og stoler. Bystyret har bevilget kr. 20 000 til inventar til kontoret.

Det innhentes tilbud fra alle møbelfirmaer i byen. Alle tilbud er bygget på møbler fra A/S Kontorsystems fabrikk i Stavanger, idet samtlige møbelhandlere tydeligvis mener at disse er både best og rimeligst i det lange løp. Det laveste tilbud er fra forretningen Hansen & Sønner hvor sosialrådmannens bror er medinnehaber.

Kari Pedersen er ansatt som den nye rådmannens sekretær. Det må kjøpes skrivemaskin til henne, og saken haster fordi en ikke har noen maskin hun kan bruke. Kari Pedersen har foreslått at det kjøpes inn en «IBM Electric» etter å ha blitt overbevist av selger Lars Olsen i firma A/S Moderne kontorutstyr som har eneagenturet for dette merket i Storeby.

Olsen har vært sosialrådmann Hansens faste bridgepartner i bridgeklubben Spares i de siste 6 år. Det er opplyst at de ikke er nære personlige venner, men at de av og til treffes i selskap hos felles kjente. For tre år siden var de sammen med de øvrige medlemmer av Spares på en vennskapsturnering i Århus i Danmark. Både Olsen og Hansen hadde da med sine ektefeller.

Spørsmål A: Kan sosialrådmannen gi innstilling om innkjøpet av møbler og hvilke tilbud som skal aksepteres?

Spørsmål B: Er sosialrådmannen inhabil til å beslutte innkjøp av skrivemaskin?

Dir I - Temaopg. - eksempler

OPPGAVE 1. Fra rettskildelæren:

Høst 1984
Gjør kort rede for de rettskildefaktorer som har betydning ved tolkning av lovbestemmelser.

OPPGAVE 2. Fra forvaltningsretten (ulovfestet del):

Legalitetsprinsippet i norsk forvaltningsrett. *Palshol opp. x Mjølhus*

OPPGAVE 3. Fra forvaltningsretten (lovfestet del):

Del I

Høst 1980

1) Redegjør for hva som menes med henholdsvis "utvidende tolking" og "analogn tolking". Nevn minst ett eksempel på hver disse tolkningsmåtene, og forsøk å forklare hvorfor vedkommende tolkningsmåte ble benyttet i de eksemplene du har valgt.

2) Nevn noen eksempler på forskjellige rettslige betydeligheter uttrykt "lov".

3) Hva er en legerdefinisjon? Nevn et eksempel. *Palshol opp.*

Ole Void var i 1901 en av initiativtakerne til og er nå aktive *Del II*

Høst 1981

1) Redegjør utførlig for hvem som har rett til å påklage et enkeltvedtak. *Palshol*

2) Redegjør for hva som menes med "finskrenkede tolkning". Nevn ett eller flere eksempler. *x Enkeltvedtak x Jansyn*

3) Redegjør kort for forskjellen mellom ekstern og intern delgjøring.

OPPGAVE 1 (FRA RETTSKILDELÆREN)

Spørsmål A: Redegjør kort for hvordan en lov blir til.

Høst 1983
Spørsmål B: Redegjør kort for de ulike rettskildefaktorer som får betydning ved tolking av lover.

OPPGAVE 2 (FRA FORVALTNINGSRETEN - ULOVFESTET DEL)

Spørsmål A: Redegjør kort for legalitetsprinsippet og dets betydning for forvaltningen.

Spørsmål B: Redegjør kort for hvilke grenser forvaltningen må holde seg innenfor når den utøver frilt skjønn.

Palshol opp. x Mjølhus

Høst 1984

1. I rettskildelæren gjøres det rede for hvordan jurister løser juridiske spørsmål, herunder ved bruk av nærmere angitte prinsipper og faktorer m.v.

1.1 Nevn og gi en kort redegjørelse for de nærmere innhold av de ulike typer rettskildelæredokumenter og lovover.

1.2 Nevn og gi en kort redegjørelse for de nærmere innhold av de ulike typer rettskildelæredokumenter og lovover.

2. I forvaltningsretten gjøres det rede for hvilke skranker (grenser) som oppstilles for forvaltningens kompetanse.

2.1 Gi en kort redegjørelse for hva vi forstår med "og materielle, personelle og prosessuelle kompetanse".

2.2 Gi en kort redegjørelse for hva vi forstår med "forvaltningens frie skjønn og myndighetsmålstruks".

Palshol opp. x Mjølhus

Øvingoppgave Jurr I (029-31)

KLASASVING-OPPGAVEN

1. OPPGAVETEKST

Oppgaven ble gitt til 1. avdeling/grunnfag juss i Bergen høsten 1989. Oppgaveteksten er noe justert og forkortet.

Det har vært flere utforkjøringer i den såkalte Klasasvingen i utkanten av tettstedet Lillevik. Det har derfor lenge vært en utbredt oppfatning at den kommunale veien her burde legges om.

Teknisk sjef i Lillevik kommune utarbeidet en skisse for omlegging av en ca. 500 m lang strekning av veien. Omleggingen ville føre til at det måtte erverves grunn fra omtrent 20 grunneiere. En av disse, Peder Ås, er sønn av ordfører Tobias Ås.

Formannskapet besluttet å overlate til et av sine medlemmer, Lars Holm, «å undersøke hva folk mener om saken». Holm satte et oppslag på bedehuset, som ligger sentralt i Lillevik, om at en plan for omlegging av Klasasvingen var utlagt til gjennomsyn på formannskapets kontor.

Omtrent halvparten av de berørte grunneiere så oppslaget. Ingen av dem ba om å få se planen på kontoret, og ingen ga uttalelse om saken. Noen tenkte seg ikke at de ville bli berørt. Av dem som forstod det, tenkte noen at de ville få nærmere beskjed senere. Noen tenkte at det nyttet ikke å si noe, fordi myndighetene gjorde som de ville likevel.

Peder Ås så ikke oppslaget, men fikk høre om veiplanen av sin far. Han skrev til formannskapet og foreslo en noe annen trasé. Den ville medføre at det ikke ville gå med grunn av hans eiendom, men mer av eiendommen til naboen Ole Vold. Vold har i mange år vært ordførers bridgepartner i Lillevik julebridgeturnering. Dessuten er Ole Vold og Tobias Ås begge ivrige skyttere, og begge er med i styret Lillevik skytterlag.

Saken ble behandlet 20. august i formannskapet. Forslaget som teknisk sjef hadde utarbeidet, ble kalt «Plan I». Forslaget fra Peder Ås ble betegnet «Plan II». Etter protokollen ble det truffet følgende beslutning med 10 mot 5 stemmer:

«VEDTAK

Lillevik formannskap går inn for og tilrår kommunestyret at veien i Klasasvingen omlegges, fortrinnsvis etter plan II.»

Øvingssoppgaver (Før I) - forts.

22. august inneholdt avisen Lillevik Tilskuer et utførlig referat av formannskapets behandling av 20. august. Både skissene til plan I og plan II var gjengitt i avisen. Det ble også opplyst at saken skulle behandles i kommunestyret 20. september. Det ble referert at ordføreren under debatten hadde gått sterkt inn for plan II. Alle de berørte grunneiere leste denne avisartikkelen.

Etter en inngående debatt vedtok kommunestyret den 20. september å bevilge penger til omlegging etter plan I.

Den 20. oktober gjorde formannskapet vedtak om å ekspropriere den nødvendige grunn til å gjennomføre veiomleggingen etter plan I. Alle grunneierne fikk skriftlig underretning om hva som skulle eksproprieres fra dem, med beskjed om klageadgang, frist og fremgangsmåte.

Ole Vold protesterte mot gyldigheten av vedtaket. Han erklærte at han rett nok hadde sett oppslaget på bedehuset og forstått at hans eiendom ville bli berørt. Han mente imidlertid at ordføreren hadde vært inhabil ved alle tre vedtakene. Videre mente Vold at saksforberedelsen var svært mangelfull og i strid med loven. Blant annet anførte han at hver av grunneierne skulle vært særskilt varslet forut for hvert av vedtakene. Han viste spesielt til at han ikke hadde fått noen underretning om plan II.

Fra kommunens side ble det anført at de to første vedtakene bare var å anse som forberedelse til det siste, og at de i hvert fall ikke var enkeltvedtak. Kommunen mente at ordføreren ikke var inhabil. I alle fall kunne han bare være inhabil ved behandlingen av spørsmålet om ekspropriasjon fra sønnen Peder Ås. Det var dessuten under ingen omstendighet noen feil at Vold ikke var blitt underrettet om plan II, da denne jo ikke var blitt vedtatt. Med hensyn til varsling måtte oppslaget på bedehuset være tilstrekkelig, mente kommunen. Til overfødd hadde jo alle lest avisartikkelen. Kommunen mente at i og med at alle hadde fått beskjed om klageadgangen, måtte alle krav til saksbehandling være oppfylt siden de jo da hadde mulighet for å si sin mening. Ole Vold kunne ikke påberope seg at andre enn han selv muligens kunne sies ikke å ha fått tilstrekkelig underretning fordi de ikke hadde sett eller forstått oppslaget på bedehuset.

Spørsmål 1: (a) Er noen, og i tilfelle hvilket eller hvilke av de trufne beslutningene enkeltvedtak?

(b) Angi helt kort hvilken rettslig betydning svaret ovenfor under (a) har for kravene til saksbehandlingen.

31

Øvingoppgave (Juni I) - forts.

Spørsmål 2: Var ordføreren inhabil ved behandlingen på noe trinn i noen av sakene?

Spørsmål 3: Var det en feil å ikke varsle grunneierne om plan II?

Spørsmål 4: Var det eventuelt andre feil ved saksforberedelsen?

Det skal legges til grunn at saken helt ut blir å behandle etter de vanlige regler i forvaltningsloven.

Samferdselsstyret i fylket vedtok i juni at Lillevik kommune og nabokommunen Storevik fra 1. januar skulle utgjøre ett løyvedistrikt for drosjer. Det vil innebære at alle drosjeeiere i de to kommunene (20 i Lillevik og 30 i Storevik) får samme rett til kjøring over alt i begge kommunene. Mot dette har drosjeeierne i Lillevik innsendt klage. De påberoper seg at de vil komme dårligere ut av det, fordi nå vil få større konkurranse fra Storevik-drosjene om kjøringen fra hotellet i Lillevik.

Spørsmål 5: Har drosjeeierne i Lillevik klagerett etter forvaltningslovens § 28?

Spørsmål 6: Har drosjeeier Marte Kirkerud fra Lillevik krav på etter forvaltningsloven å få kopi av de opplysninger om drosjeeiernes inntektsforhold som var lagt fram ved samferdselskonsulenten som et internt saksdokument til samferdselsstyret ved behandling av saken?

Spørsmål 7: Har Marte Kirkerud rettskrav på å få opplyst om samferdselskonsulenten har foretatt lønnsomhetsberegninger i forbindelse med saken trass i at ikke noe om dette er lagt fram for samferdselsstyret?

①

STANDARDDISPOSISJONER

Disposisjonene er ment som øvelsesmønstre og huskelister. Mange punkter vil i de konkrete tilfelle enten ikke være aktuelle eller så opplagte at de bare bør nevnes helt kort. Dessuten vil det etter forholdene kunne være praktisk å ta poengene i en litt annen rekkefølge der det nok så åpenbart er ett punkt løsningen vil stå eller falle på.

I. OPPGAVER OM INHABILITET

1 Gjelder Fvl. og dens kapitell II?

1. Etter § 1 gjelder loven for
  - (i) «virksomhet som drives av forvaltningsorganer», og
  - (ii) for privat rettssubjekt hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdigede forskrift etter § 2, 1. ledd (b) eller (c), jfr. 1. ledd (a).
2. Gjelder etter § 6 første linje for tjenestemenn, jfr. § 2, 1. ledd (d), og for folkevalgte og sakkyndige, jfr. Fvl. § 10. Se også kommunelovens § 40 nr. 3 for så vidt gjelder saker i kommuneforvaltningen.
3. Etter § 6, 1. ledd første setning gjelder reglene både for
  - (i) avgjørelse og
  - (ii) saksforberedelse.

II Part eller tilknytning til en part

1. Et nærmere angitt slektskapsforhold og annen tilknytning til vedkommende som har tilknytning til saken etter § 6, 1. ledd.
2. Tilknytningen er til noen som er part, jfr. definisjonen i § 2, 1. ledd (c).

III «Særegne forhold» etter § 6, 2. ledd

1. Ved bedømmelsen av om det er «særegne forhold», vil oppregningene i 1. ledd gi et utgangspunkt som paralleller og som grunnlag for å vise hvor streng loven skal være.
2. Vekt på om det er «særlig fordel, tap eller ulempe» for vedkommende selv eller noen han har «mer personlig tilknytning til».
3. Det skal tillegges vekt om en part har reist inhabilitetsinnleggelse slik at det da litt lettere blir inhabilitet.

②

4. En vurdering av alle forhold sett i sammenheng. Det må også tas hensyn til forhold som er for fjerne etter § 6, 1. ledd til inhabilitet alene, som sees sammen med momentene i saken ellers i en helhetsvurdering.

IV Unntak

1. § 6, 4. ledd setter strenge krav til unntak: Må både være
  - (i) «åpenbart» og
  - (ii) dessuten «verken offentlige eller private interesser».
2. § 7 gjør unntak, men bare der:
  - (i) utsettelse ikke kan skje uten «vesentlig ulempe eller skadevirkning» og
  - (ii) dessuten bare for «foreløpig» avgjørelse.

o o o

2. OPPGAVER OM PARTSINNSYN

I Gjelder forvaltningslovens partsinnsynsregler?

1. Fvl. § 18 gjelder etter § 3, 1. ledd bare behandlingen av enkeltvedtak. (Dersom det først er tale om avgjørelse i eller forberedelse av enkeltvedtak, vil forholdet alltid gå inn under loven etter § 1 siste setning.)
2. Begrepet enkeltvedtak – se § 2, 1. ledd (b), jfr. (a), og særegelen i § 2, 2. ledd, jfr. § 2, 1. ledd (d).

II Innsyn etter § 18, 1. ledd

1. Utgangspunktet er innsynsrett, sml. også Offl. § 2 («er offentlig»).
2. § 18 gir bare innsynsrett for partene, jfr. § 2, 1. ledd (c) (annerledes etter Offl. § 2).
3. Bare innsyn i den sak vedkommende er part i (spørsmål om part i samme sak).

III Unntak etter § 18, 2. ledd

1. Unntak for dokument et organ har utarbeidet «for sin interne saksforberedelse» og for dokument utarbeidet for «den interne saksforberedelse» av et underordnet organ m.v.
2. Unntaket gjelder ikke faktiske opplysninger eller «sammenheng eller annen bearbeidelse av faktum» – se § 18, 3. ledd. Det blir her et skille mellom faktum og vurdering.

③

3. Innsikling etter § 18, 4. ledd er likevel underlagt innsynsrett. Det kreves her at

- (i) avgjørelser skal treffes av kommunestyre osv. (organ som går inn under oppregningen i 4. ledd) og
- (ii) at det er en (enkeltlig) innstilling.

IV Unntak etter § 19

1. De absolutte unntak i § 19, 1. ledd.
2. De relative unntak i § 19, 2. ledd. Det kreves her:
  - (i) at forholdet går inn under rammen i § 19, 2. ledd (a) og (b) og
  - (ii) at innsyn ikke er av «vesentlig betydning» for parten.

V Taushetsplikt

1. Taushetsplikt etter § 13 hindrer ikke at parten får innsyn, jfr. § 13b nr. 1 (annerledes etter offentlighetsloven, jfr. § 5a).
2. Lovbestemt taushetsplikt ellers vil som utgangspunkt heller ikke hindre partsinnsyn etter § 13f, 1. ledd (etter lovendringen 1986) dersom det er taushetsplikt gitt «av hensyn til private interesser».
3. Ulovfestet taushetsplikt (f.eks. etter intern instruks) begrenser verken partsinnsynsrett etter Fvl. § 18 eller offentlighet, jfr. Offl. § 5a.

VII Lovens gjennomføring

1. Rett til gjennomsyn og kopi – § 20.
2. Utdrag – § 20, 3. ledd, jfr. § 18, 2. og 3. ledd og § 19.
3. Ikke betaling uten særskilt hjemmel, sml. § 27 a (mangler foreløpig stikk at gratis).
4. Unntakene i § 18, 2. ledd og § 19 gir i seg selv ikke forbud spørsmål om en bør gi partene adgang til dokumenter ut over lovens påbud. Tilsvarende mulighet for mer-offentlighet etter Offl. § 2 dersom taushetsplikt ikke er til hinder (§ 2 påbyr organet å vurdere dette, og § 10 påbyr å ta opp spørsmål om samtykke der det er taushetsplikt).

o o o

32

Oppgave 20: Søknad om skjenkeløyve

Tema: Enkeltvedtak, inhabilitet, førehandvarsels, klagerett
Hausten 2002 lyste Lillevik kommune ut eit ledig løyve for skjenking av øl og vin, jf. alkohollova (lov av 2. juni 1989 nr. 27) § 1-7. Det meldte seg to søkjarar. Den eine var Peder Ås som ønskte å etablere Måken pub og diskotek A/S i kommunenteren Sanden. Den andre var Ole Olsen som var i ferd med å starte opp restauranten og overnattingsstaden Verrshuset A/S i Dalen, den andre tettstaden i kommunen.

Frå før var det etablert (med kommunale skjenkeløyve) to pubar/diskotek i Sanden, og ein pub/diskotek og ein restaurant og overnattingsstad (Hotell Holmen A/S) i Dalen.

I Lillevik kommune hadde ein nettopp lagt bak seg ei opprivande skjenkesak som hadde endt med eit sviande nederlag for kommunen i retten. I samband med utlysinga av det ledig løyvet, vart det difor bestemt at sakshandsaminga av saker om tildeling av skjenkeløyve for framtida måtte vere særleg grundig. I tråd med dette vart det treft avgjerd om å knyte til seg eit konsulentfirma for å vurdere kven som burde få tildelt løyve – ved denne konkret utlysinga og ved eventuelle ytterlegare tildelingar dei komande fire åra.

Ulike konsultentselskap vart inviterte – gjennom ein anbodsinvasjon – til å kome med tilbod på utføring av jobben som skulle basere seg på eit stykkprissystem.

Det selskapet som fekk oppdraget, skulle vurdere kva søkjar som var best eigna til å utøve skjenking av alkohol på ein slik måte at skadeverknadene av alkoholbruket vart minst moelege. I anbodsinvasjonen vart det gjort klart at pris og kvalitet ville vere avgjerande for val mellom tilbyderane. Det kom inn to tilbod. Det eine var frå Kommunekonsult A/S og det andre var frå Larsen konsulentjenester A/S (heretter kalt Larsen A/S).

I administrasjonssjefen si innstilling til kommunestyret vart det peikt på at det var vanskeleg å skilje mellom tilbyderane kva gjaldt kvalitet. Men prismsessig låg Kommunekonsult A/S sitt tilbod 4 % under det Larsen A/S kunne tilby. I teine pengar utgjorde dette om lag kr 1000 per søkjar då stykkprisen høvesvis var kr 25 000 og kr 24 000. Likevel valde eit samrøystes kommunestyre Larsen A/S sitt tilbod. Sjølv om dette tilbodet var dyrare, la representantane avgjerande vekt på at selskapet hadde ei lokal tilknytning ved at det var heimeløyvande i kommunen. Omsynet til å støtte sysselsettinga lokalt fekk vere avgjerande når skilnaden mellom tilboda i kroner var så pass liten, hadde ein tenkt.

Kommunekonsult A/S ønskte å klage på kommunestyret si avgjerd. Men Lillevik kommune meinte at det ikkje var klagerett fordi saka ikkje gjaldt eit enkeltvedtak, jf. forvaltningslova § 28 første ledd.

Spørsmål 1: Er kommunestyret si avgjerd i saka om val av konsultentselskap eit enkeltvedtak?

Etter kvart vart det til at Kommunekonsult A/S likevel trekte klagen og aksepterte kommunestyret si avgjerd. Larsen A/S utarbeidde på si side ein rapport om kven av dei to søkjarane som var best eigna. Rapporten konkluderte med at Verrshuset A/S v/Ole Olsen burde tildelast det ledige løyvet.

Trass rapporten sin klare konklusjon, vart det jamnt løp mellom dei to søkjarane i kommunestyret. Det enda likevel med at søknaden til Verrshuset A/S v/Ole Olsen fekk fleirtal med 13 røyster, medan 12 ville gje løyvet til Peder Ås og hans Måken-prosjekt.

Dette resultatet kunne Peder Ås ikkje godta. I lokalavisa Lillevikposten rykte han no ut med påstandar om at den eine av kommunestyremedlemmene i fleirtalet – Bjørn Berge – hadde vore inhabil. Det vart peikt på at Berge hadde uttalt seg negativt om søknaden til Peder Ås for saka var komen til handsaming i kommunestyret, og at han difor i realiteten hadde teke eit førehandsrundpunkt. Meir presist hadde Berge uttalt til Lillevikposten:

«Vi har mange nok pubar/diskotek med løyve til å servere alkohol i Sanden. Det vil vere eit feil signal å sende til ungdommen om vi no opnar opp endå fleire knar.»

I tillegg trekte Peder Ås fram at Berge var eigar av og leigde ut eit husvære i Sanden sentrum. Husværet låg i første etasje i ei bustadblokk som var sentralt plassert i sentrum, om lag hundre meter frå dei lokala der Måken pub og diskotek A/S var tenkt lokalisert. Det var ikkje rvl om at mykje av trafikken til og frå Måken truleg ville passere forbi her. Mange av dei som budde i blokka hadde allerede over fleire år klaga over støy natterstid, særleg i helgene.

Spørsmål 2: Var kommunestyrepraesentant Bjørn Berge inhabil?

Kommunestyret sitt vedtak om å tildele det ledige skjenkeløyvet til Verrshuset A/S v/Ole Olsen var vanskeleg å sveigje for leiinga ved Hotell Holmen A/S. Hotellet som låg i Dalen sentrum – same staden som Verrshuset A/S var under etablering – hadde allerede skjenkeløyve. Men hotellet sleit tungt økonomisk og frykta konkurranse. Det vart no sett fram påstandar om at det var ein saks- handsamingsfeil at ikkje hotellet hadde fått førehandvarsels med frist til å uttale seg for kommunestyret handsama saka. Kommunen nekta for at dette var ein feil då ein meinte at Hotell Holmen A/S ikkje var part.

Spørsmål 3: Hadde Hotell Holmen A/S krav på førehandvarsels med frist til å uttale seg?

I alle fall, vart det hevda, måtte hotellet ha klagerett etter at vedtaket no var gjort.

Spørsmål 4: Har Hotell Holmen A/S klagerett?

33

Oppgave 20: Søknað om skjenkeløyve

Spørsmål 1: Er kommunestyret si avgjerd i saka om val av konsulentelskap eit enkeltvedtak?

Det er heilt klart at forvaltningslova gjeld for eit kommunestyre si verksemd. Kommunestyret er eit sentralt element i den allmenne styringsstrukturen i ein kommune, jf. § 6 i kommunelova (lov av 25. september 1992 nr. 107). Dermed er kommunestyret etter § 1 i forvaltningslova eit «organ for kommunen».

Vilkåra for enkeltvedtak er oppstil i § 2 første ledd bokstav b) jf. bokstav a. Eitt spørsmål er om vilkåret i bokstav a) om at avgjerda må gjelde «rettigheter eller plikter», er opplyst. Problemstillinga er meir presis om vi kan seie at avgjerda om kva konsulentelskap som skal få oppdraget, gjeld ein «rettighet» for selskapa. Lovteksten kan – isolert sett – oppfattast slik at det berre er tilfelle der borgaren (her konsulentelskapa) kan ha eit rettskrav på goder som er ein «rettighet». Men dette blir – ut frå føretarbeida, sikker oppføring i teorien og praksis frå Siviltombodsmanen – ei for snever tolking. Uttrykket «rettigheter» skal forståast vidare – meir som om det stod «rettsstillingen». Alle avgjerdar om fordeling av fordelar fell difor i utgangspunktet inn under – med ein reservasjon for mindre viktige eller bagatellmessige fordelar.

Meir vil reiser vilkåret om at avgjerda må vere treflt under «utøving av offentlig myndighet». Med utgangspunkt i lovteksten sitt ord kan vi presisere problemstillinga slik: Spørsmålet er om avgjerda er særleg eller spesiell for offentlig verksemd samanlikna med privat. Eit naturleg utgangspunkt for vurderinga blir då rettsgrunnlaget for avgjerda – her valet av konsulentelskap. At dette grunnlaget ikkje er lov, men kommunen sin allmenne sjølvbestemingsrett (private autonomi), er likevel ikkje i seg sjølv avgjerande for svaret. Vi må også vurdere om foremålet med avgjerda først og fremst er forretningsmessig eller å varetta offentlege interesser. Her gjev oppgåveteiksten argument som peikar i begge retningar. Etter anbudsinnvitasjonen skulle pris og kvalitet vere avgjerande, men ved avgjerda vart det også teke omsyn til lokal tilknyting. Fordi prisskilnaden var relativt liten – både i prosent (4 %) og reine pengar (kr 1000 per søkjar) – kan det nok hevdist at avgjerda trass alt først og fremst har karakter av å vere forretningsmessig.

Sjå generelt om vilkåra for at ei avgjerd skal vere enkeltvedtak i Berntr/Rasmussen 2003 kapittel 5, Graver 2002 side 350–368, Eckhoff/Smith 2003 side 224–232, Frihagen II 1992 side 69–81, Boe 1993 side 733–742 og Woxholth 1999 side 53–80.

Spørsmål 2: Var kommunestyretrepresentant Bjørn Berge inhabil?

Habilitetsreglane som er plassert i forvaltningslova kapittel II, gjeld sjølv om avgjerda om val av konsulentelskap ikkje skulle vere eit enkeltvedtak, jf. § 3 første ledd. Paragraf 10 klarlegg at habilitetsreglane også gjeld for medlemmer av folkevalde råd og urval – for eksempel kommunestyret. Dette følgjer av alternativ «enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid» for eit forvaltningsorgan.

Ingen av inhabilitetsgrunnane i § 6 første ledd synes å vere aktuelle. Heller ikkje alternativet i bokstav a) då det er rimeleg klart at Berge ikkje kan reknast som «part» i saka. Problemet reiser seg i høve til § 6 andre ledd: Føreligg «andre særlege forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans (Bjørn Berge sin) upartiskhet» under sakshandsaminga?

Lova sitt vilkår har kort presiserast for de går inn i den meir konkrete vurderinga. Her kjem de langt med å ta utgangspunkt i den naturlege språklege forståinga av lovteksten sitt ord. Uttrykksmåten «særlege forhold» markerer ein klar terskel for å bli rekna som inhabil etter andre ledd – forholda må vere spesielle. Dette er også ei sikker tolking når vi trekker inn den andre rettskjeldargrunden. Relevante moment i vurderinga er alt som kan kaste lys over om «rilliten» til Berge sin «upartiskhet» er svekt. Lovteksten sjølv stiller i andre ledd berre opp domme på relevante moment, jf. uttrykksmåten «blant annet skal legges vekt på».

Sjå nazarete om § 6 andre ledd i Berntr/Rasmussen 2003 kapittel 6 punkt 6.1, Graver 2002 side 323–329, Eckhoff/Smith 2003 side 183–187, Frihagen II 1992 side 94–114, Boe 1993 side 635–640 og Woxholth 1999 side 127–152.

Neste steg blir å vurdere lova sitt vilkår – slik de har presisert det med utgangspunkt i lovteksten sin ordlyd – opp mot faktum i saka. Her er det naturleg å ta til i Berge sine private interesser, jf. at lovteksten sjølv stiller opp som eit moment i vurderinga om avgjerda i saka kan innebere ein «særleg fordel, tap eller ulempe» for han. Merk i denne samanheng at det ikkje er opplagt at eit skjenkeløyve til Måken pub og diskotek A/S vil ha negative konsekvensar for Berge si utleigeverksemd. Det forekjem allereie støy nattes- tid om helgene, og ut frå faktum er det vanskeleg å seie om problema vil bli vesentleg verre dersom Måken får skjenkeløyve. I kva grad støy er eit problem kan dessutan variere alt etter kva gruppe av potensielle leigetakarar vi spør – til dømes ungdom eller eldre. At det er klart usikkert om eit skjenkeløyve til Måken vil gje negative verknader for utleigeverksemda – og i alle fall i kor stor grad – peikar i seg sjølv i retning av at Berge ikkje er inhabil. I same retning peikar dessutan det forhold at også andre som bur i området truleg ville ha opplevd dei same – eventuelle – negative verknadene i form av auka støy, dersom Måken hadde fått skjenkeløyvet. Dette svekkjer inntrykket av at Berge var i ein spesiell situasjon.

Berge sitt forehandsstandpunkt er i utgangspunktet uproblematisk dersom det er politisk motivert. Det fører ikkje til inhabilitet at folkevalde representantar i råd og urval tek forehandsstandpunkt i politiske saker; dette er heilt vanleg

og også nødvendig å akseptere i eit demokrati. Annlis stiller det seg dersom private interesser ligg bak. Då har ikkje folkevalde det same særlege speleroommet.

Ut frå oppgåveteiksten ser det ut til at Berge sitt forehandsstandpunkt kan ha vore alkoholpolitisk motivert – det er omsynet til ungdommen han ser ut til å ha i tankane. Vi kan likevel ikkje alltid leggje stor vekt på ei tilsynelatande politisk motivering når det samstundes er private interesser involverte. Det er nemleg ein fare for at politiske standpunkt kan bli brukt til å kamuflere at private interesser blir fremma. Men fordi det er så usikkert kva konsekvensar ei eventuell tildeling av skjenkeløyve til Måken kunne ha fått for Berge, er dette neppe eit stort poeng her.

Spørsmål 3: Hadde Hotell Holmen A/S krav på forehandsvarsel med frist til å uttale seg?

Berre den som er «part» har krav på forehandsvarsel med frist til å uttale seg, jf. § 16 første ledd. Det sentrale spørsmålet er om dette vilkåret er oppfylt.

Kven som er «part» er definert i § 2 første ledd bokstav e. Det er alternativet om avgjerda «ellers direkte gjelder» Hotell Holmen A/S som er aktuelt. Avgjerda i skjenkesaka får ikkje noko rettsleg betydning for Hotell Holmen A/S. Ho kan derimot få faktiske konsekvensar. Lovtekstens ord «direkte» gjel- der – utelukkast nok ikkje at også faktiske konsekvensar kan omfattaast – sjå også Ot.prp. nr. 38 (1964–65) side 35 som ikkje stenger for dette:

«Et det spørsmål om å in dispensasjon eller tilkennelse, kan vedtaket etter tilhøva

Uttrykksmåten «direkte» peikar i alle fall i retning av at dei faktiske konsekvensane må vere nok så sterke. Men frykt for konkurranse er neppe tilstrekkeleg til å gje partrstatus. Heller ikkje når økonomien til hotellet i utgangspunktet er dårleg. Dette må vi sjå i samanheng med at Hotell Holmen A/S sine subjektive interesser i å unngå konkurranse, ikkje vil vere sakleg å vektlegge av kommunen. Derimot kan nok kommunen på eit meir generelt eller overordna plan ta eit visst omsyn til konkurranse situasjonen ved val av kven som skal få løyvet – til dømes for å hindre overetablering og dermed fare for konkurrsar i bransjen. Sjå i denne samanheng alkohollova § 1-7a der det særskilt er nemnt at det kan leggjast vekt mellom anna på taler på skjenkestader og også på «næringspolitiske hensyn». Men dette er neppe tilstrekkeleg til å gje Hotell Holmen A/S til part.

Sjå generelt om partrbegrepet i Berntr/Rasmussen 2003 kapittel 5, Graver 2002 side 369–374, Eckhoff/Smith 2003 side 232–234, Frihagen II 1992 side 35–38, Boe 1993 side 742–744 og Woxholth 1999 side 81–86.

Spørsmål 4: Har Hotell Holmen A/S klagerett?

Avgjerande for om Hotell Holmen A/S har klagerett – når hotellet ikkje er part saka, jf. spørsmål 4 ovanfor – er om det har «rettslig klageinteresse», jf. § 28 for ste ledd første punktum. I vurderinga er det naturleg å ta utgangspunkt i kor vesentlege interesser hotellet har i kommunen si avgjerd om å gje skjenkeløyvet til Vertshuset A/S. Her er det eit poeng at begge etablissementa er oppgjevne å drive (eller å skulle drive, jf. at Vertshuset A/S enno ikkje har opna opp) restaur- rant og overnattingsstad. Når dei i tillegg vil vere lokalisert på same staden – Dalen – og er åleine om å drive denne typen verksemd her, er det nærliggjande å sjå føre seg eit reelt og direkte konkurranseforhold. Dette vil truleg vere tilstrekkeleg for å ha klagerett. Sjå om omgrepet «rettslig klageinteresse» i Berntr/Rasmussen 2003 kapittel 9, Graver 2002 side 429–434, Eckhoff/Smith 2003 side 263–266, Frihagen II 1992 side 236–242 og Woxholth 1999 side 377–390.

Dermed ser vi også at terskelen for å ha rettsleg klageinteresse er lågare enn for å vere part.

34

Spørsmål 2: Vår kommunestyrerepresentant Bjørn Berge inhabil?

Forvaltningsloven § 6 gjelder i utgangspunktet for offentlige tjenestemenn. En offentlig tjenestemann er i § 2 bokstave d definert som «en embetsmann eller annen som er ansatt i statens eller kommunens tjeneste». Som kommunestyremedlem utfører Berge verv, og han er ikke i egenskap av kommunestyremedlem ansatt i kommunen. Av forvaltningsloven § 10 følger det at «kapittelet også gjelder for enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan». Et kommunestyremedlem utfører verv, og bestemmelsene om ugildighet i kapittel 11 kommer til anvendelse.

Hvem som er inhabil, eller ugild som er lovens betegnelse, defineres i forvaltningsloven § 6. I første ledd er det oppstilt en del objektive forhold som alle går på tjenestemannens forhold til en eller flere parter i saken. Bjørn Berge omfattes ut fra opplysningene i oppgaveteksten ikke av noen av alternativene i første ledd.

Spørsmålet er om det foreligger «andre særegne forhold» som er egnet til å svekke tilliten til Berges «upartiskhet» – jf. forvaltningsloven § 6 andre ledd.

Peder As trekker frem to argumenter for at Bjørn Berge er inhabil, og jeg vil behandle påstanden om forhåndsstandpunkt først.

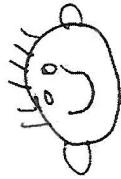
I den juridiske teori er det antatt at forhåndsstandpunkt kan føre til inhabilitet. Videre preseres det at det må skilles mellom tjenestemenn og politikere. A debatterer politiske saker både i politiske fora og i offentligheten er en viktig side ved politikken. En slik debatt bidrar til å tydeliggjøre politiske skillelinjer, og stimulerer til demokratisk delaktelse gjennom at innbyggerne gjennom media får informasjon om ulike saker som er til behandling. Det er derfor ønskelig at politikere skal ha relativt vide rammer med hensyn til å debattere og signalisere standpunkt i saker offentlig, også for vedtak skal treffes. Forutsetningen er likevel at argumentasjonen som benyttes er av politisk karakter, og ikke involverer personlige forhold knyttet til politikeren personlig.

Bjørn Berge er kommunestyremedlem og politisk valgt. I seg selv tilsier dette vide rammer. Samtidig knytter uttalelsen seg til antallet puber og diskotek generelt. Hans standpunkt er altså alkoholpolitisk begrunnet, noe som nettopp er et politisk standpunkt. Uttalelsen ligger derfor klart innenfor hva som kan fremmes uten å bli inhabil etter forvaltningsloven § 6 andre ledd.

Det andre argumentet for inhabilitet går på at Berge ville oppleve ulempe dersom As fikk tildelt skjenneløyvet. I loven brukes altså uttrykket «særlige forhold», og det heter videre at de skal legges vekt på om avgjørelsen innebærer «særlig fordel, tap eller ulempe» for ham selv eller for andre han har tilknytning til. Bruken av ordet «særlige» peker på at forholdet må ha en viss alvorlighetsgrad og videre at fordel, ulempe eller tap må ramme vedkommende på en særskilt måte.

Berge eier en leilighet nær de planlagte lokalene til Måken Pub og diskotek AS. Leieboerne vil ventelig berøres av trafikken til og fra Måken. Dette er imidlertid et forhold som gjelder alle som eier eller bor i Sanden sentrum. En kan derfor ikke si at ulempen gjelder Berge spesielt. Om et slikt forhold skulle gi inhabilitet ville det bety at alle som eier eller bor i hus og leiligheter sentralt i Sanden sentrum ville være inhabile i saken. En slik praksis ville være et alvorlig inngrep mot den lokale medbestemmelsesretten. Heller ikke hans interesse som hus Eier, kan altså føre til inhabilitet.

KONKLUSJON: Bjørn Berge var ikke inhabil i saken.

Spørsmål 2: Var kommunestyrerepresentant Bjørn Berge inhabil?

Rettslig grunnlag: forvaltningsloven § 6.

Bjørn Berge var ikke part i saken, var ikke i slektskap med part, eller på noen annen måte relatert til saken, jf. forvaltningsloven § 6 første ledd.

«Part» defineres i § 2 første ledd punkt e som person som avgjørelsen retter seg mot eller som saken direkte gjelder. Direkte er et veldig strengt krav i lovens tekst og indikerer at part er nært tilknyttet til saken. Bjørn Berge synes ikke å være direkte berørt av saken.

Spørsmålet er så om Bjørn Berge er inhabil i forhold til § 6 andre ledd «når andre særegne forhold foreligger, eller innebærer særlig fordel, tap eller ulempe».

Bjørn Berge eier interesser i en leilighet 100 meter fra uestedet og de klagen som var fremsatt med hensyn til støy i helgene er klart en ulempe for hans eierskap. Det kan føre til verdiforringelse, problemer med å få leietakere etc og dermed innteksttap for B. Berge.

Kommunestyrerepresentant B. Berge har mulighet for forhåndsuttalelse som politiker og ta forhåndsstandpunkt. Han begrunner her synspunktet sitt med at ungdommene mottar gode signaler ved at det blir åpnet flere serveringssteder med alkoholserving. Han bruker ikke sine egne private interesser inn i saken.

KONKLUSJON: Bjørn Berge var ikke inhabil til tross for at han muligens kan få noe innteksttap på leiligheten. Dette er ikke noe som er nytt, det har allerede vært en ulempe før denne saken ble behandlet.

35

←GODT!
DARLIG! →